

TÜRKÇE

FASİKÜL-9

ANLATIM BOZUKLUĞU

Köprü Projesi Youtube Kanalı

SİVAS
MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

KÖPRÜ PROJESİ

Türkçe
8.Sınıf

Ünite 6:
Anlatım Bozukluğu

Sahibi
Sivas Millî Eğitim Müdürü
Ebubekir Siddık SAVAŞÇI

Genel Yayın Yönetmeni
Köprü Projesi Birimi

Yayın Kurulu
Murat GÜÇCÜK
Kadir DURNA
Şükrü AYTAN
Alper AKTEPE

Tasarım - Dizgi
Muhammed KUMAŞ

İçindekiler

A) SÖZCÜK DÜZEYİNDEKİ ANLATIM BOZUKLUĞU

1- GEREKSİZ KELİME (EK) KULLANMAK	4
2- KELİMELERİ YANLIŞ ANLAMDA KULLANMAK	6
3-KELİMELERİ YANLIŞ YERDE KULLANMAK	9
4-ÇELİŞEN SÖZLERİ BİR ARADA KULANMAK	10
5- MANTIK YANLIŞLARI	10
6- VİRGÜL EKSİKLİĞİNDEN DOĞAN ANLATIM BOZUKLUĞU	11
7-DEYİMİN YANLIŞ ANLAMDA KULLANIMI	11
8-SÖZCÜKLERİN YANLIŞ EYLEME BAĞLANMASI	12

B) CÜMLENİN YAPISIYLA İLGİLİ ANLATIM BOZUKLUKLARI

1-ÖZNE EKSİKLİĞİ	13
2-YÜKLEM EKSİKLİĞİ	13
3-NESNE EKSİKLİĞİ	14
4-YER TAMLAYICISI EKSİKLİĞİ	14
5- ÖZNE YÜKLEM UYUŞMAZLIĞI	15
6- TAMLAMA YANLIŞLARI	16
7-TÜMLEÇ YA DA NESNENİN GEREKSİZ KULLANIMI	16
8- EK EYLEM EKSİKLİĞİ	17
9- ÇATI UYUMSUZLUĞU	17

ANLATIM BOZUKLUĞU - TEST 1	18
ANLATIM BOZUKLUĞU - TEST 2	19
ANLATIM BOZUKLUĞU - TEST 3	20
ANLATIM BOZUKLUĞU - TEST 4	21

CEVAPLAR	22
----------	----

Düşlerinize Yaklaştıran Köprüler kuruyoruz.

KÖPRÜ

Projesi

Kurslarda Öğretimin Planlanması ve Rehberlikte Üstünleşme

ANLATIM BOZUKLUĞU

SÖZCÜK DÜZEYİNDEKİ ANLATIM BOZUKLUĞU

1 GEREKSİZ KELİME (EK) KULLANMAK

İyi bir cümlede gereksiz sözcük kullanılmaz. Gereksiz sözcük kullanımı cümlenin **duruluğunu** bozar. Cümleden çıkarıldığında cümlenin anlamında herhangi bir bozulma ya da eksikliğe yol açmayan kelime veya kelimeler gereksizdir.

Örnek:

Fabrikanın bu ağır, güç çalışma koşullarına ancak bir ay dayanabildi.

Ağır ve güç sözcükleri aynı anlamda olduğu için bir tanesinin kullanılması yeterli olacaktır. **Eş anlamlı** kelimelerin bir arada kullanımı gereksiz kelime kullanımından doğan anlatım bozukluğudur.

Örnek:

Yazar, en son yazdığı romanında gereksiz ayrıntılara inmiş.

Cümlede ifade edilmek istenen anlamı karşılayacak genel anlamlı bir sözcüğün kullanılması durumunda o kavramı açıklayıcı başka kelimelerin kullanılması gereksizdir. Cümlede kullanılan **“en son ve romanında”** kelimeleri o romanın zaten yazılmış olduğunu göstermektedir. Cümle bu anlamı içerdiğinden **“yazdığı”** sözcüğünü kullanmak gereksizdir.

NOT

“Etmek, eylemek, olmak, yapmak” yardımcı eylemlerinin gereksiz yere kullanılması sık yapılan yanlışlardandır. Bu yardımcı eylemlerin yaptığı işi başka bir ek yapabiliyorsa yardımcı eylem kullanmamıza gerek yoktur.

Örnek:

Bizlere bu sıkıntılı zamanımızda destek olacağını umut etmişim.

“Destek olacağını” yerine **“destekleyeceğini”** şeklinde kullanmak gerekir. Ayrıca **“etmek”** eylemini **“umut etmek”** şeklinde kullanmak gereksizdir. Bunun yerine **“ummuştum”** ifadesini kullanabiliriz.

Örnek:

Sizi işten çıkarıyorum almanız gereken parayı muhasebe hesap etsin.

“Hesap etsin” sözü yerine **“hesaplasın”** sözü getirilmeli.

Örnek:

Halı sahadaki maçtan sonra hasta olacağımı anlamışım.

“Hasta olacağımı” yerine **“hastalanacağımı”** sözcüğü getirilmeli.

NOT

İyelik ekinin gereksiz kullanılması anlatım bozukluğu sebebidir.

“Oyuncu, ağlamasını beceremediği gibi bizi de suçlu çıkarıyordu.” cümlesinde **“ağlamasını”** ifadesi yerine **“ağlamayı”** kelimesi kullanılmalıdır. Çünkü **“s”** kaynaştırma ekinden sonra gelen **“-i”** iyelik eki gereksiz bir aitlik bildirmektedir.

Aşağıdaki cümlelerde **gereksiz kelime ya da ek kullanımından doğan anlatım bozuklukları** yapılmıştır. Anlatım bozukluklarının hangi kelime ya da ekten kaynaklandığını bulunuz.

1. İki yıl süreyle resmi evrakların saklanması gerektiğini karşılıklı tartıştık.
2. Tezhip sanatının inceliklerini anlatma yolunda temel eser olarak aldığımız bu kitabı meraklısına satabiliriz.
3. Sanatçıların ölümsüzleşmelerinin nedeni arkalarında eserler bırakmalarındandır.
4. Başarımızın temelinde çıkardığımız yayınları düzenli olarak aksatmadan abonelerimize göndermemiz var.
5. Dış ülkelerden ithal ettiğimiz bazı ürünlerin kanserojen etki taşıdığını unutmamalıyız.
6. Daha önce veto edilen metni hiç değiştirmeden aynen getirdiler meclise.
7. Felaketin yaşandığı bölgede insanlar, sudan karaya vuran balıklar gibi şaşkıncı.
8. Doğum gününde beklemediği sürprizlerle karşılaşınca çok şaşırmıştı.
9. İstanbul nüfus bakımından ülkemizin en kalabalık şehridir.
10. Bu çalışmada emeği geçen herkese sonsuz teşekkür ve şükranlarımı sunuyorum.
11. Televizyonda program yapan şu iki kardeşten en küçüğüyle lise yıllarım geçti.
12. Karşısındakinin duygu ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla ona uygun sözler söyler sürekli zarf atardı.
13. Tarih konusunda araştırma yapmasını sevmediğimizden olayları yanlış biliyoruz.
14. Olayın aydınlatılabilmesi için komisyona birçok görüşler sundum.
15. Felaketin yaşandığı Pakistan'a karşılıksız bağışta bulunan herkese saygılarımı sunuyorum.
16. Nedendir bilmem, peşimizdeki adam sürekli bizi takip edip izliyordu.
17. Borçlarını ödemediği için mecburen kefil olarak borçları ben ödemek zorunda kaldım.
18. Bu ülke için çalışan insanların bir an bile dinlenmeye, istirahat etmeye hakları yoktur.
19. Bu küçücük evde, onca sıkıntının içinde, hiçbir şeye isyan etmeden eşiyile birlikte yaşlanıp gitmişti.
20. Cinnet geçiren adam elindeki benzini sağa sola rastgele dökmeye başladı.
21. Uçak kulakları sağır edebilecek bir ses çıkararak yukarı yükseldi.
22. Hiç olmazsa bari çalıştırdığınız takıma mücadele ruhunu kazandırın
23. Üniversite sınavına girmeden önce konuları bir daha gözden geçirdi.
24. İkinci kattaki balkonun içinde oturanları rahatsız etmeden yol çalışmalarına devam edelim.
25. Değerli meslektaşına en derin saygı ve hürmetlerimi sunuyorum.

CEVAPLAR

1. Süre- karşılıklı	10. Teşekkür ve şükranlarımı	18. Dinlenmek-İstirahat
2. Olarak	11. En	19. Birlikte
3. Sebep	12. Deyim açıklamasıyla	20. Rastgele
4. Düzenli olarak-aksatmadan	verilmiştir.	21. Yukarı
5. İthal	13. Araştırma yapmayı	22. Bari-Hiç olmazsa
6. Değiştirmeden, aynen	14. Birçok görüş	23. Önce
7. Sudan	15. Karşılıksız	24. İçinde
8. Sürpriz	16. Takip edip	25. Saygı-hürmet
9. Nüfus bakımından	17. Mecburen	

2 KELİMELERİ YANLIŞ ANLAMDA KULLANMAK

Doğru bir ifadenin temel niteliği, belirtilmek istenen düşünceyi eksiksiz karşılayacak sözcüğü seçebilmektir. Aksi halde cümlede anlatım bozukluğu ortaya çıkar.

Örnek:

Yetkililer ülkemizde anlaşmazlıkların meydana gelmesini sağlayan bu tür açıklamalardan kaçınmalıdır.

Cümlesinde “sağlamak” sözcüğü yanlış kullanılmıştır. Çünkü “sağlamak” kelimesi olumlu durumlar için kullanılmaktadır. Cümlede olumsuz bir yargı verildiği için ifadenin “gelmesine neden olan , gelmesine sebep olan” yargılarından biriyle bitirilmesi gerekir.

NOT

“neden olmak, sebep olmak, yol açmak, yüzünden vb. gibi kelimeler **olumsuz**; “sağlamak, sayesinde, borçlanmak vb.” gibi kelimeler **olumlu** yargılar için kullanılır.

Örnek:

Divriği Ulu Cami'nin kapısının üzerine yazılmış desenler bizlere bir tarihi anlatıyor.

“Yazılmış” sözcüğü anlamına uygun kullanılmamıştır. Çünkü yazılan “desen” değil “yazıdır”. Bu sebepten “yazılan yazılar” ya da “çizilen desenler” şeklinde kullanılması gerekir.

BİRBİRİNE KARIŞTIRILAN BAZI SÖZCÜKLER VE ONLARIN ANLAMLARI

Anlamak: Bir şeyin ne olduğunu neye işaret ettiğini kavrama hali

Algılamak: Bir olayı veya bir nesnenin varlığını duyu organlarıyla kavramak, idrak etmek

Ayırım: Bir kimse veya nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılık, benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, fark

Ayrıntı: Detay, teferruat
Ayrıcalık: Başkalarından ayrı ve üstün tutulma durumu, imtiyaz

Özgün: Yalnız kendine has bir nitelik taşıyan, orijinal, ibdai

Özel: Sadece bir kişiye, bir şeye ait olan

Özgülü: Birine, bir şeye ait olan (-e hal eki ile kullanılır)

Özge: Başka

Basın: Gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yazılı yayınların bütünü

Basım: Gazete dergi gibi yayınları basma işi

Yayın: Basılıp satışa çıkarılan kitap, gazete vb., neşriyat

Yayım: Yayma, dağıtma işi

Çekingen: Ürkek, sıkılgan

Çekimser: Oy vermekten, eğilim göstermekten veya bir şey yapmaktan kaçınan, kararsız, taraf olmayan

Deyiş:

Deme, söyleme işi

Deyim:

Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği

Dek:

Bir işin, bir durumun sona erdiği zaman veya yer, kadar, değin

Denli:

"Kadar" anlamında üstünlük derecesini belirten bir söz

Beri:

edat -den bu yana (süreklilik gösterir)

İtibaren: -den başlayarak (başlangıç anlamı vardır)**Dikmek:**

Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek (fide dikilir)

Ekmek:

Bir bitkiyi toprağa tohum olarak gömmek.

Dokumak:

Tezgâhta ipliği, çözü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmak

Örmek:

Elde iplik, yün, tel, saz vb.ni birbirine dolayarak işlemek

İkilem:

İstenmeyen iki durum arasında kalma hali.

İkilik:

Görüş veya düşüncede ikiye bölünmüş olma durumu, anlaşmazlık

Son:

Yapılmış, olmuş olan, ilk karşıtı

Sonuç:

Bir olayın doğurduğu başka bir olay veya durum, netice

İddia etmek:

Bir görüş ileri sürmek

Savunmak:

Doğruluğundan emin olunan bir bilginin arkasında durmak.

Etkin:

Hareketli, işleyen, çalışan, faal, aktif, dinamik

Etken:

Etki eden şey, faktör

Etki:

Bir kimse veya nesnenin başka bir kişi veya şey üzerindeki gücü, tesir

Fiyat:

Alım veya satımda bir şeyin para karşılığındaki değeri, eder, paha

Ücret:

İş gücünün karşılığı olan para veya mal, iş karşılığında verilen

Karşılık:

Bir davranışın karşı tarafta uyandırdığı, gerektirdiği başka davranış, mukabele

Karşın:

Bir şeyin gerekenin veya mantığın tersine olarak yapıldığını anlatan bir söz, rağmen

Kapsamak:

İçine almak, sınırları içine almak, şamil olmak

Kaplamak:

Her yanını örtmek, istila etmek

Öğrenim:

Herhangi bir meslek, sanat veya iş için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkların elde edilmesi amacıyla yapılan çalışma, tahsil (Süreçtir)

Öğretim:

Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi

NOT

1-Sözcüklerin gerçek anlamı dışında (**mecaz anlamı ile**) kullanılması anlatım bozukluğu sayılmaz.

2- Kimi anlatım bozukluğunu birden çok şekilde düzeltmek mümkündür. Bunun içindir ki kimi cümlelerde anlatım bozukluğu farklı nedenlere bağlanabilir.

Aşağıdaki cümlelerde kelimenin **yanlış anlama gelecek şekilde kullanılmasından doğan** anlatım bozuklukları yapılmıştır. Anlatım bozukluklarının hangi kelimeden kaynaklandığını bulunuz.

1. Mağazada gördüğüm bilgisayar ücreti çok yüksek olduğu için alamadım.
2. Öğretim durumunuzun ne olduğu değil alanınızdaki yeterliliğiniz önemlidir.
3. Hırsız, kadının elindeki çantayı zorla çalıp gözden kayboldu.
4. Hasta çocuk ne yaptığının ayırımında olmadan elini sallayıp duruyor.
5. 10 Temmuz 2011 yılında şehir meydanında gerçekleştirilecek mitinge herkes davetlidir.
6. Şehre büyük yatırımlar yapmasına karşılık halk bu iş adamını sevmiyor.
7. Arabaları yanlış yerlere park etmeniz sürekli ceza yazılmasını sağlıyor.
8. Askerlerimizin eğitimini zorlaştıran etkinlerin başında soğuklar geliyor.
9. O yıllarda gereksiz yere hapislerde yatmamızı birkaç akrabama borçluyuz.
10. Rüzgâr sayesinde gideceğimiz yönün tam tersine gidiyorduk.
11. Güvenlik görevlilerinin yetkisi, bizim rahatımız için, huzuru sağlamaktır.
12. Yaramaz çocuk, eline aldığı toplu iğneyi babasının eline birkaç kez sapladı.
13. Bu kuruma atanan arkadaşlardan altı adet resim istenmektedir.
14. İstanbul Boğazı'ndan geçerken trafiğe takılma şansımız çok fazla.
15. Tartışma programında seviyesiz tartışmalar oluyor ve sunucu sözleri çarptırıyor.
16. Eserlerin restore edilmesi halkımızın onlara ilgi göstermesine yol açtı.
17. Bu son model arabanın sana ait olma oranı oldukça düşük.
18. Öğrenci sayısının kalabalık olması istenilen eğitimin verilememesine neden oldu.
19. Konuyla hiç alakası olmadığı halde herkesin tiyatroyu sevdiğini savundu.
20. İş kazası geçirerek komaya giren adamın sağlık durumu iyileşme yolunda ilerliyor.

CEVAPLAR

1. Ücret yerine fiyat	8. Etkin değil etken	15. Çarptırıyor-çarptıyor
2. Öğretim yerine öğrenim	9. Borçluyuz-neden oldu	16. Yol açtı yerine sağladı
3. Çalıp yerine alıp	11. Yetki yerine görevi	17. Oran yerine ihtimal
4. Ayırım yerine fark	12. Sapladı yerine batırdı	18. Kalabalık yerine fazla
5. Yılında yerine tarihinde	13. Resim yerine fotoğraf	19. Savundu yerine iddia etti
6. Karşılık yerine karşın	14. Şansımız yerine riskimiz	20. İyileşmeye-düzelmeye
7. Sağlıyor-neden oluyor		

3 KELİMELERİ YANLIŞ YERDE KULLANMAK

Sözcüğün cümlede doğru yerde kullanılmaması anlam belirsizliğine yol açar. Bu nedenle cümleyi oluşturan öğelerin, özellikle zarf ve sıfat görevli sözcüklerin yerleri özenle seçilmelidir.

“**Göktürkler ilk Türk adını taşıyan devlettir.**” cümlesinde değerlendirelim. Bu şekildeki bir kullanım anlam karmaşasına sebebiyet vermektedir. Kastedilmek istenen şey Göktürklerin bu adı taşıyan ilk devlet olduğuysa “**Göktürkler Türk adını taşıyan ilk devlettir.**” şeklinde cümle düzenlenmelidir.

Aşağıdaki cümlelerde **kelimenin yanlış yerde kullanılmasından doğan** anlatım bozuklukları yapılmıştır. Anlatım bozukluklarının hangi kelimeden kaynaklandığını bulunuz.

1. **Bir ay önce kaybolan kardeşimin kazağı bulundu.**
2. **Sanatçı ikinci ölüm yıldönümünde, gözyaşlarıyla anıldı.**
3. **Onun karamsar yapısı ilk gözüme çarpan özelliğiydi.**
4. **Marketten aldığımız sebzeler çok suda kaldığı için oldukça canlı görünüyordu.**
5. **Sabaha kadar internetle meşgul olduğumdan çok başım ağrıyor.**
6. **Basketbolcularımız bir hafta içinde dünya çapında isim yapan antrenörlerle görüşecekler.**
7. **Elimdeki rapora göre mazeretsiz oylamaya katılmayanlar var.**
8. **Uzun süren oylama sonrasında TBMM 365 oya karşı 135 oyla başkanını seçti.**
9. **Devlet, öğrencilere- her yılki gibi- bu yıl da ücretsiz yiyecek dağıttı.**
10. **İzinsiz inşaata girince görevliler uyardı.**
11. **Milletvekilllerimiz bir süreliğine bizim yanımızda olan ülkeleri ziyarete gidecek.**
12. **Bitkin ve sinirli araba kullanan insanların kaza yapma riski daha fazla.**
13. **Otobüsümüz şiddetli fırtına nedeniyle zikzak çizen kamyonla kafa kafaya geldi.**
14. **Başbakan üç ay içinde birçok kez kendilerini maddi açıdan destekleyen ülkeleri ziyaret etti.**
15. **Japon şirketine ait 147 yolcunun bulunduğu uçaktan haber alınmıyor.**
16. **Üzdüğü arkadaşının gönlünü istemeden de olsa almaya çalışıyordu.**
17. **Yeni evin önüne gelmiştik ki can havliyle sağa sola koşanları gördük.**
18. **Bu eski kararı yeniden içinde bulunduğumuz dönemde gözden geçirmeliyiz.**
19. **Bugün akşama kadar depremin yaralarını sarmaya çalışan ekiplerle olayı konuştum.**
20. **Onun defalarca liseyi bitirdiğini sana bundan önce söylemiştim.**

CEVAPLAR

1. Kardeşimin bir ay önce kaybolan kazağı bulundu.
2. Sanatçı ölümünün ikinci yıldönümünde, gözyaşlarıyla anıldı.
3. Onun karamsar yapısı gözüme çarpan ilk özelliğiydi.
4. Birkaç gün önce aldığımız erzaklar suda çok kaldığı için yenmeyecek hale gelmiş.
5. Sabaha kadar internetle meşgul olduğumdan başım çok ağrıyor.
6. Basketbolcularımız dünya çapında isim yapan antrenörlerle bir hafta içinde görüşecekler.
7. Elimdeki rapora göre oylamaya mazeretsiz katılmayanlar var.
8. Uzun süren oylama sonrasında TBMM 135 oya karşı 365 oyla başkanını seçti.
9. Devlet, öğrencilere - her yıl ki gibi- bu yıl da yiyecekleri ücretsiz dağıttı.
10. İnşaata izinsiz girince görevliler uyardı.
11. Milletvekilllerimiz bizim yanımızda olan ülkeleri bir süreliğine ziyarete gidecek.
12. Araba kullanan bitkin ve sinirli insanların kaza yapma riski daha fazla.
13. Şiddetli fırtına nedeniyle zikzak çizen kamyonla otobüsümüz kafa kafaya geldi.
14. Başbakan kendilerini maddi açıdan destekleyen ülkeleri üç ay içinde birçok kez ziyaret etti.
15. 147 yolcunun bulunduğu Japon şirketine ait uçaktan haber alınmıyor.
16. İstemeden de olsa üzdüğü arkadaşının gönlünü almaya çalışıyordu.
17. Evin önüne yeni gelmiştik ki can havliyle sağa sola koşanları gördük.
18. Bu eski kararı içinde bulunduğumuz dönemde yeniden gözden geçirmeliyiz.
19. Bugün depremin yaralarını sarmaya çalışan ekiplerle akşama kadar olayı konuştum.
20. Onun liseyi bitirdiğini sana bundan önce defa-

4 ÇELİŞEN SÖZLERİ BİR ARADA KULANMAK

Anlam bakımından birbiriyle çelişen sözlerin aynı cümlede kullanılması anlatımı bozar. Bu kullanımlar cümlede anlam belirsizliği, ifadede çelişki doğurur.

“Eminiz ki bu acıları o yaşamış olsa gerek” cümlesinde “eminiz” ifadesi kesinlik , “olsa gerek” ifadesi “olasılık” bildirmektedir. Bir cümlede olasılık ve kesinlik anlamları bir arada verilemeyeceğinden anlatım bozukluğu vardır.

Aşağıdaki cümlelerde çelişen sözlerin kullanılmasından doğan anlatım bozuklukları yapılmıştır. Anlatım bozukluklarının hangi kelimeden kaynaklandığını bulunuz.

1. Eminim ki çocukların bilgi yarışmasını kazanacaklarını belki de tahmin ediyordunuz.
2. Şüphesiz aldığımız kararlar sizin yarınlarınızı aydınlayacak şekilde olmalı.
3. Aşağı yukarı tam yirmi yıldır GAP'ın tamamen sonuçlanmasını bekliyoruz.
4. Şundan eminim Türkiye'nin en meşhur hikâye yazarı Ömer Seyfettin olsa gerek.
5. Belki de izin alabilseydi eminim ki bize tarihi mekânları gezdirirdi.
6. İlkokul öğretmenimizin asla şiddet uygulayacağını sanmıyorum.
7. Gideceğimiz yerde canın nasıl istiyorsa öyle davranmak zorundasın.
8. Bakışlarından anladım ki sözünü mutlaka yerine getirecek gibi.
9. Şenlikler için hemen hemen tam on bin kişi şehir dışından stada geldi.
10. Yayınevinin gönderdiği kitaplar şimdiye kadar kesinlikle gelmiş olabilir.

CEVAPLAR

1. Eminim ki-belki
2. Şüphesiz-olmalı
3. Aşağı yukarı- tam
4. Eminim -olsa gerek
5. Belki de- eminim ki
6. Asla- sanmıyorum
7. Canın nasıl istiyorsa-zorundasın
8. Mutlaka-gibi
9. Hemen hemen- tam
10. Kesinlikle- olmalıydı

5 MANTIK YANLIŞLARI

Cümledeki olayların önem sırasına konulması gerekir. Olayların bu sıralamaya göre verilmediği ve mantıksal tutarlılığın sağlanmadığı cümlelerde anlatım bozukluğu vardır.

Aşağıdaki cümlelerde mantık yanlışlarından doğan anlatım bozuklukları yapılmıştır. Mantık yanlışlarını bulunuz.

1. Olay çıkarmak bir yana dursun, bugüne kadar karakola bile hiç düşmedi o.
2. Kendini ayakta tutmayı bırak, çocuklarına dahi bakamaz.
3. Önlem alınmazsa bu hastalık ölüme hatta felce neden olabilir.
4. Sivasspor 1-0'lık yenilgiden 2-0 öne geçti.
5. Kötü yönetime tahammül edemeyen halk, kralı bu seçimlerde devirdi.
6. Atatürk, 1919 yılında ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtulabilmesi için gerekli çalışmaları resmen başlattı.

CEVAPLAR

1. Karakola düşmek bir yana dursun bugüne kadar hiç olay bile çıkarmadı o.	3. Önlem alınmazsa bu hastalık felce hatta ölüme sebep olabilir.	5. Kötü yönetime tahammül edemeyen halk, kralı devirdi. (Kralıkta seçim olmaz)
2. Kendini ayakta tutmak şöyle dursun çocuklarına bile bakamaz	4. Sivasspor 1-0'lık yenilgiden 2-1 öne geçti.	6. Mustafa Kemal 1919 yılında ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtulabilmesi için gerekli çalışmaları resmen başlattı.

6 VİRGÜL EKSİKLİĞİNDEN DOĞAN ANLATIM BOZUKLUĞU

Virgül işaretinin eksik ya da yanlış yerde kullanılması; bazen cümleleri ikili anlama, ikili bir yargıya, bir anlam belirsizliğine sürükleyebilir. Bu durum ise anlatım bozukluğu sebebidir.

• **Ünlü Türk yazarı Tolstoy'u tanımadığını söyledi.**

(Tolstoy Türk değil Rus yazardır. Bu cümlede "Türk yazarı" sözünden sonra bir virgül koyarak hem bilgi yanlışını hem de anlam karmaşasını düzeltmiş oluruz.)

Aşağıdaki cümlelerde virgül eksikliğinden doğan anlatım bozuklukları yapılmıştır. Anlatım bozukluğunun giderilebilmesi için virgölün getirilmesi gereken yerleri tespit ediniz.

1. Usta sanatçıya bu öyküyü güzel bir filme çevirebilirsin diyordu.
2. Küçük eve doğru gidiyordu.
3. O öğretmene çok güveniyordu.
4. Yaşlı öğretmene elinden geldiği kadar ilgi gösterdi.
5. Başarılı tiyatrocu Şafak Sezer'i çok beğendiğini söyledi.

CEVAPLAR

1. Usta, sanatçıya bu öyküyü güzel bir filme çevirebilirsin diyordu.
2. Küçük, eve doğru gidiyordu.
3. O, öğretmene çok güveniyordu.
4. Yaşlı, öğretmene elinden geldiği kadar ilgi gösterdi.
5. Başarılı tiyatrocu, Şafak Sezer'i çok beğendiğini söyledi.

7 DEYİMİN YANLIŞ ANLAMDA KULLANIMI

A

Deyimin yanlış anlamda kullanılması anlatım bozukluğu sebebidir.

Her gördüğüne burnunu soktuğu için çarşıdan bir şey alamadı. (Yanlış)

• Her gördüğüne burun kıvrıldığı için çarşıdan bir şey alamadı. (Doğru)

"Burnunu sokmak" deyimini, kendisini ilgilendirmeyen işlere karışmak anlamındadır. Cümledeki anlama uygun kullanılmamıştır. Bu deyim yerine "burun kıvrırmak" deyimini kullanılmalıdır. Çünkü cümlede "beğenmemek" anlamı ifade edilmek istenmiştir.

B

Deyimin aynı cümle içerisinde açıklamasıyla verilmesi anlatım bozukluğu sebebidir.

Dükkanın içi oldukça kalabalıktı, Dükkan adeta ana baba günüydü.

Cümlesinde "ana baba günü olmak" deyimini açıklamasıyla yani kalabalık olma özelliğiyle verilmiştir. Bu yüzden anlatım bozukluğu söz konusudur.

C

Eş anlamlı deyimlerin aynı cümlede kullanılması anlatım bozukluğu sebebidir.

• Kazanı kapalı kaynayan gerçek yüzünü bizlerden saklayan biriymiş, anlayamadık.

Cümlesinde "kazanı kapalı kaynamak" ve "yüzünü saklamak" deyimleri eş anlamlıdır. Deyimler eş anlamlı olduğundan bir tanesinin kullanılması yeterlidir.

D

Deyimlerin kalıbının bozulması da anlatım bozukluğu sebebidir.

• Babanızın emeklerini ziyan ederseniz mahşerde iki elim paçanızdadır.

Cümlesinde "paçanızdadır." kelimesi yerine "yakanızdadır" kelimesi getirilmelidir.

8 SÖZCÜKLERİN YANLIŞ EYLEME BAĞLANMASI

Bazen sözcüklerin bağlandığı ortak eylemler anlatımda bozukluğa neden olur.

•Müdürün bu konuya yeterince ilgi ve önem verdiğini söyledi.

Bu cümlede “ilgi” ve “önem” sözcükleri “vermek” eylemine bağlanmıştır. “Önem vermek” doğru bir kullanım olsa bile “ilgi vermek” doğru değildir. “ilgi” sözcüğü “göstermek” eylemiyle kullanılır. “Müdürün bu konuya yeterince ilgi gösterdiğini ve önem verdiğini söyledi.” şeklinde ifade edilmelidir.

KONUyla İLGİLİ SORULAR

Aşağıdaki cümlelerde anlatım bozuklukları yapılmıştır. Anlatım bozukluklarının sebeplerini bulunuz.

1. Konferansta anlatılan konu dikkatimizi çektiğinden hepimiz kulak kabartıp konuşmacıyı dinledik.
2. Bu kitap, yayın evimizin, onuncu ölüm yıl dönümünde, ünlü şaire; onun yüce anısına, armağanıdır.
3. Bundan böyle daha fazla erken kalkmalısın.
4. Bu büyük apartmanlar birbirine yaklaşık yapılmıştı.
5. Önümüzdeki haftanın programlarından bazılarını sizlere hatırlatmaya çalıştık sayın seyirciler.
6. Bu sonuca ulaşacağını belki de biliyor olmalılar.
7. Hemen getireceğini söyleyerek aldığı makası geri iade etmemiş.
8. Batı ve güney bölgeleri yağmurlu geçerken öte yandan doğu ve kuzey bölgeleri soğuk olacak.
9. Onunla ilk kez bir arkadaş toplantısında tanıştık.
10. Kendisine söylenen bu sözü duyar duymaz oturduğu yerden ayağa kalktı ve kürsüye yöneldi.
11. Buralara ayda yılda bir seyrek olarak gelirdi.
12. İşte bu yüzden dolayı sizleri buraya toplamış bulunuyorum.
13. Bu iş yerinde aşağı yukarı üç dört yıldan beri çalışıyorum.
14. Bu konuda gençleri azımsamak doğru değildir.
15. Beğenmediği sözcüğü ya da cümleyi çizip yerine etkili sözler uyduruyordu.
16. Yazar 1942’li yıllarda yeni şiirimizin başta gelen adlarındandı.
17. Yaptıklarını kendi ağzıyla itiraf etti.
18. Takımlardan biri, ötekinin bitmek bilmeyen karşılıklı saldırılarına daha fazla dayanamadı.
19. Burada tiyatro salonundan internet kafeye kadar birçok etkinlik bulunuyordu.
20. Yemeğini erken yemesi gerektiği halde hasta bu yasağa uymuyor.

AÇIKLAMALI CEVAPLAR

1. "Kulak kabartmak" deyiimi cümleyle uymamaktadır, burada eylem bilinçli bir şekilde yapıldığından "kulak kesilmek" deyiimi kullanılmalıdır.
2. Bu kitap, yayın evimizin, ölümünün onuncu yıl dönümünde, ünlü şaire; onun yüce anısına, armağanıdır.
3. "Fazla" sözcüğü gereksizdir.
4. "Yaklaşık" sözcüğü yanlış anlamda kullanılmıştır "yakın" sözcüğü kullanılmalıdır.
5. Gelecek haftanın programı hatırlatılamaz, atırlamak eyleminin gerçekleşebilmesi için yaşanmış bir olay olmalıdır.
6. "Belki" ve "olmalı" kelimelerinin ikisinde de tahmin anlamı olduğundan gereksiz kelime kullanımı söz konusudur. Belki sözcüğü atılmalıdır.
7. "İade etmek" zaten "geri vermek" anlamını karşıladığından geri sözcüğü gereksizdir.
8. -ken zarf fiil ekiyle öte yandan söz grubunun kullanılmasına gerek yoktur. "Öte yandan" söz grubu atıldığında anlatım bozukluğu düzelir.
9. Herhangi biriyle tanışmak bir defa gerçekleşen bir eylem olduğundan "ilk" sözcüğü gereksizdir.
10. "Kalktr" kelimesiyle birlikte "oturduğu yerden ayağa" söz grubunun kullanılmasına gerek yoktur. "Oturduğu yerden ayağa" ifadesi atılmalıdır. Çünkü bu cümleden hareketle bir insanın konuşma yapmak için kalkması zaten oturduğunu gösterir ve yine konuşma yapacak birinin kürsüye yönelmesi için ayakta durması gerektiğinden "ayak" sözcüğü de gereksizdir.
11. "Ayda yılda bir" ve "seyrek olarak" ifadeleri aynı anlamı karşılamaktadır. Bu sebepten gereksiz kelime kullanımı söz konusudur.
12. Sebep bildiren "-den, -dan" ekiyle "sebebe, neden, dolayı ve ötürü" sözcüklerinin kullanılmasına gerek yoktur. "Dolayı" sözcüğü atılmalıdır.
13. "Aşağı yukarı" ve "üç dört yıldan beri" ifadeleri aynı anlamı karşıladığından gereksiz sözcük kullanımı söz konusudur.
14. "Azımsamak" sözcüğü herhangi bir şeyi az bulmak anlamını karşılamaktadır ve yanlış anlamda kullanılmıştır. "Küçümsemek" sözcüğü kullanılmalıdır.
15. "Uydurmak" kelimesi yanlış anlamda kullanılmıştır. Burada eylem bilinçli bir şekilde meydana geldiği için "uydurmak" yerine "kullanıyordu" sözcüğü getirilmelidir.
16. 1942 belirli bir yıldır. Bu sebepten 1942 yılında ya da 1940'lı yıllarda şeklinde kullanılabilir.
17. "İtiraf etmek" kendi kendimize yaptığımız bir iş olduğundan "kendini" sözcüğü gereksizdir. Ama pekiştirme amacıyla kullanılan "kendini" sözcüğü anlatım bozukluğu doğuramaz.
18. "Saldırır" zaten "karşılıklı" olduğu için "karşılıklı" sözcüğü gereksizdir.
19. Tiyatro salonu ve internet kafe etkinlik değil "etkinlik alanıdır". Söz yanlış anlamda kullanılmıştır.
20. Sözcük yanlış anlamda kullanılmıştır. Yemeğini erken yemek bir yasak değil "kuraldır".

CÜMLENİN YAPISIYLA İLGİLİ ANLATIM BOZUKLUKLARI

Yapıya dayalı anlatım bozuklukları daha çok dil bilgisi kurallarıyla alakalı olduğundan soruları çözebilmek için bu kuralların bilinmesi gerekir. Bu tür bozukluklar şu şekilde sıralanabilir:

1 ÖZNE EKSİKLİĞİ

Ortak kullanılan özne, cümlelerden birine uymazsa anlatımı bozar.

Bu tür kanalların kalitesi gittikçe düştü, artık izlenmez oldu.

Birinci cümlenin öznesi **“Bu tür kanalların kalitesi”**dir. İkinci cümlede ise **“izlenmez olan ne?”**sorusunun karşılığı yani bariz bir özne yoktur. Bu da demek oluyor ki ikinci cümlenin öznesi olmadığından ikinci cümle, birinci cümlenin öznesini ortak kullanmaktadır. Ama **“Bu tür kanalların kalitesi”** öznesi iki cümleye birden uymadığı için ikinci cümlede özne eksikliği vardır.

Aşağıdaki cümlelerde özne eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozuklukları yapılmıştır. Gereken özneyi kullanarak anlatım bozukluğunu düzeltiniz.

1. Saatlerce uğraşmasına rağmen kapıyı açamadı çünkü kilitliydi.
2. Ülkemizin ilerlemesi için gece gündüz çalışırsak daha iyi yerlere gelir.
3. Yeni tiyatroyla ilgili hazırlıklar tamamlanacak ve önümüzdeki dönem gösterime girecektir.
4. Takım elbisenin gerekli tadilatları yapılmış, askıya asılmıştı.
5. İnsanın sığındığı tek yer kendi evidir ve orada kendini güvende hisseder.

CEVAPLAR

1. Saatlerce uğraşmasına rağmen kapıyı açamadı çünkü kapı kilitliydi.
2. Ülkemizin ilerlemesi için gece gündüz çalışırsak ülkemiz daha iyi yerlere gelir.
3. Yeni tiyatroyla ilgili hazırlıklar tamamlanacak ve tiyatro önümüzdeki dönem gösterime girecektir.
4. Takım elbisenin gerekli tadilatları yapılmış, elbise askıya asılmıştı.
5. İnsanın sığındığı tek yer kendi evidir ve insan orada kendini güvende hisseder.

2 YÜKLEM EKSİKLİĞİ

Ortak yüklem cümlelerden birine uymaması anlatım bozukluğu sebebidir.

“Biz dostlarımızı, o işini kaybetti.”

Bu cümlede “kaybetti” yüklemi iki cümle için ortak kullanılmıştır. Oysa “kaybetmek” yüklemi sadece ikinci cümle için kullanılabilir, ilk cümle bu yüklemi ortak kullanamaz. Bu sebepten ilk cümleye yeni bir yüklem eklenmelidir. “Biz dostlarımızı **kaybettik**, o işini kaybetti.”

Aşağıdaki cümlelerde yüklem eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozuklukları yapılmıştır. Anlatım bozukluklarını gerekli yüklemi kullanarak düzeltiniz.

1. Tatilin bütün cefasını ben, sefasını o sürüyor.
2. Denizi andıran bu nehri onlar feribotla, biz de sandallarla geçtik.
3. Müdürün gidişiyle boşalan makama iki ay siz, üç ay da Ahmet Bey vekâlet edecek.
4. İşler böyle kötüye giderse sen itibarını, ben de sermayemi kaybedeceğim.
5. O yıllarda erkek kardeşim sekiz, ben on iki yaşlarındaydım.
6. Ev arkadaşım azimli ancak sabırlı değildi.
7. İş yerini açma konusunda siz mi eşinizi, eşiniz mi sizi ikna etti?

CEVAPLAR

1. Tatilin bütün cefasını ben çekiyorum, sefasını o sürüyor.
2. Denizi andıran bu nehri onlar feribotla geçti, biz de sandallarla geçtik.
3. Müdürün gidişiyle boşalan makama iki ay siz vekalet edeceksiniz, üç ay da Ahmet Bey vekalet edecek.
4. İşler böyle kötüye giderse sen itibarını kaybedeceksin, ben de sermayemi kaybedeceğim.
5. O yıllarda erkek kardeşim sekiz yaşlarındaydı, ben on iki yaşlarındaydım.
6. Ev arkadaşım azimliydi ancak sabırlı değildi.
7. İşyerini açma konusunda siz mi eşinizi ikna ettiniz, eşiniz mi sizi ikna etti?

3 NESNE EKSİKLİĞİ

Sıralı ve bağlı cümlelerde gerekli olan nesnenin kullanılmaması anlatım bozukluğu sebebidir.

“Çevresindeki insanlara güvenmiyor, yalancılıkla suçluyordu.” cümlesinde anlatım bozukluğu vardır. Çünkü “Çevresindeki insanlara güvenmiyor.” ifadesi doğru iken “Çevresindeki insanlara yalancılıkla suçluyor.” ifadesi yanlıştır. Onun için cümle “Çevresindeki insanlara güvenmiyor, onları yalancılıkla suçluyor.” şeklinde düzeltilmelidir.

Aşağıdaki cümlelerde nesne eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozuklukları yapılmıştır. Gerekli nesneyi kullanarak anlatım bozukluklarını düzeltiniz.

1. Ne zaman İstanbul'dan uzak kalsam hemen özlüyorum.
2. Çaresiz gibi görünen hastalıkların tedavisini bulalım ve yenelim.
3. Çocuğuna hiçbir şeyini emanet etmiyor ve sahtekârlıkla suçluyordu.
4. Arkadaşımın birçok sıkıntı yaşayacağını biliyordum ve hazırlıklı olsun diye uyardım.
5. Bu konuda söylenenlere inanıyor, her yerde öne sürüyordu.
6. Öykülerinde zaman kavramına dikkat eder, etkili kullanmak için elinden geleni yapardı.

CEVAPLAR

1. Ne zaman İstanbul'dan uzak kalsam İstanbul'u hemen özlüyorum.
2. Çaresiz gibi görünen hastalıkların tedavisini bulalım ve hastalıkları yenelim.
3. Çocuğuna hiçbir şeyini emanet etmiyor ve onu sahtekârlıkla suçluyordu.
4. Arkadaşımın birçok sıkıntı yaşayacağını biliyordum ve hazırlıklı olsun diye arkadaşımı uyardım.
5. Bu konuda söylenenlere inanıyor, görüşlerini her yerde öne sürüyordu.
6. Öykülerinde zaman kavramına dikkat eder, onu etkili kullanmak için elinden geleni

4 YER TAMLAYICISI EKSİKLİĞİ

Sıralı, bağlı ve birleşik cümlelerde gerekli olan yer tamlayıcısının kullanılmaması anlatım bozukluğu sebebidir.

“Arkadaşını başarısından dolayı kutladı ve hediye verdi” cümlesinde arkadaşını sözcüğü nesne olarak birinci cümleye uygundur; fakat ikinci cümleye uygun değildir. “Vermek” eyleminde yönelme anlamı olduğu için “arkadaş” sözcüğü ikinci cümlede yönelme hal ekini (-e) alarak kullanılmalıdır. Cümle “arkadaşını başarısından dolayı kutladı ve arkadaşına hediye verdi.” şeklide düzeltilmelidir.

Aşağıdaki cümlelerde yer tamlayıcısı eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozuklukları yapılmıştır. Anlatım bozukluklarını gerekli yer tamlayıcısı getirerek düzeltiniz.

1. Ben İstanbul'u sevmedim, hayran kaldım.
2. Dertlerini kimseye söylemiyor, yardım da istemiyordu.
3. Sözü edilen bu halk adamını daha iyi tanımak bir şeyler öğrenmek istiyorum.
4. Buraya yeni gelmişti ama hemen gitmek istiyordu.
5. Ülkenin siyasi sorunları tamamen çözülmedikçe Avrupa başarı şansı vermiyor.
6. İnsanlardan yapamayacakları şeyleri bekliyoruz, nedense oldukları gibi değer vermeyi hiç istemiyoruz.
7. Onun da görüşlerini almak yararlanmak istediler.

CEVAPLAR

1. Ben İstanbul'u sevmedim, İstanbul'a hayran kaldım.
2. Dertlerini kimseye söylemiyor, insanlardan yardım da istemiyordu.
3. Sözü edilen bu halk adamını daha iyi tanımak ondan bir şeyler öğrenmek istiyorum.
4. Buraya yeni gelmişti ama buradan hemen gitmek istiyordu.
5. Ülkenin siyasi sorunları tamamen çözülmedikçe Avrupa ülkemize başarı şansı vermiyor.
6. İnsanlardan yapamayacakları şeyleri bekliyoruz, nedense onlara oldukları gibi değer vermeyi hiç istemiyoruz.
7. Onun da görüşlerini almak görüşlerinden yararlanmak istediler.

5 ÖZNE YÜKLEM UYUŞMAZLIĞI

İnsan dışı varlıkların çoğulu özne ise yüklem tekil olmalıdır. İnsanın çoğulu özneyse yüklem tekil de olabilir, çoğul da.

“**Kurtlar durmadan uluyorlar.**” cümlesinde insan dışında bir varlığın çoğulu (kurtlar) özne olduğu için yüklem tekil olmak zorundadır. Cümlelerin doğru hali “**Kurtlar durmadan uluyor.**” olmalıdır.

1. Çiçekler ne güzel koktular.

2. Hayvanlar sağa sola koşuyorlar.

Yıldızlar gökyüzünde dans ediyorlar. (ediyor)

Yukarıdaki cümlede özne insan haricindeki bir şeyin çoğulu durumundadır (yıldızlar). “**Dans etmek**” yüklemi ise insanlara ait bir durumdur. Ama dikkat edilirse bu cümlede yıldızlar kişileştirilmiştir. Diğer bir ifadeyle insana ait bir özellik yıldızlara aktarılmıştır. Bu sebepten yüklem tekil de olabilir çoğul da.

NOT: İnsan dışındaki varlıkların çoğulu özne durumundayken yüklem daima tekil olmalıdır ama cümlede kişileştirme sanatı yapılmışsa yüklem tekil de olabilir çoğul da.

3. Ben ve sen bu akşam yine yalnızsın. (yanlış)

Ben ve sen bu akşam yine yalnızsınız. (doğru)

4. Ahmet ve sen bu konuyu sınıfın önünde anlatacaksın. (yanlış)

Ahmet ve sen bu konuyu sınıfın önünde anlatacaksınız. (doğru)

5. Yeryüzünde ben ve sen kaldın. (yanlış)

Yeryüzünde ben ve sen kaldık. (doğru)

6. Bunca işi ben ve o yaptım. (yanlış)

Bunca işi ben ve o yaptık. (doğru)

NOT: “Ben” “sen” “o” sözcüklerinden herhangi ikisi özne olarak kullanıldıysa yüklem “biz, siz” gibi çoğul ifadesi vermelidir.

7. Herkes can kulağıyla seni dinlediler. (yanlış)
Herkes can kulağıyla seni dinledi. (doğru)

8. Hiçbiri dersin dışında bir şeyle ilgilenmiyorlar. (yanlış)
Hiçbiri dersin dışında bir şeyle ilgilenmiyor. (doğru)

NOT:

Birçoğu, hepsi, çoğu, hiçbiri, bazıları... gibi çoğul anlam taşıyan belgisiz zamirler özne olarak kullanıldıysa yüklem tekil olmalıdır.

NOT:

Herkes, hepsi kelimeleri özneyse yüklem olumlu; kimse, hiçbiri, hiç kimse kelimeleri özneyse yüklem olumsuz olur.

9- Hiç kimse sesini çıkarmıyor, bu büyüleyici müziği dinliyordu. (yanlış)

Hiç kimse sesini çıkarmıyor, herkes bu büyüleyici müziği dinliyordu. (doğru)

10-Bayram günü herkes sokaklarda geziyor, içeri girmiyordu. (yanlış)

Bayram günü herkes sokaklarda geziyor, (kimse) içeri girmiyordu. (doğru)

11- Sınıftakilerin hiçbiri dersi dinlemiyor, başka şeylerle ilgileniyordu. (yanlış)

Sınıftakilerin hiçbiri dersi dinlemiyor, hepsi başka şeylerle ilgileniyordu. (doğru)

6 TAMLAMA YANLIŞLARI

1-Tamlayan (ilgi) ekinin (-in, -in, -un, -ün) eksik kullanılması anlatımı bozar.

İlgi Eki (Tamlayan): Eklendiği isimleri kendinden sonraki sözcüklere bağlayan **"-in-in-un-ün"** ekidir. İsim tamlamalarının tamlayan kısmında bulunur.

Benim kardeşim
İlgi eki

Sabahın erken saatlerinde
İlgi eki

"Öğrenci başarılı olması için çalışması gerekir."

Şeklindeki bir ifadede anlatım bozukluğu vardır. "öğrenci" kelimesine "ın,-in" ilgi eki eklenerek bozukluk düzeltilebilir. (Öğrenci-nin)

2- Tamlanan (iyelik) ekinin (-ı, -i, -u, -ü) eksik kullanılması anlatımı bozar.

İyelik Eki (Tamlanan): Eklendiği ismin bir kişi ya da nesneye ait olduğunu gösteren eklerdir. Bu ekler aitlik ilgisini kendinden önceki bir sözcüğe ya da söz öbeğine bağlayarak bildirir. Kısaca şu şekilde ifade edebiliriz: Bir kelime önüne Benim, senin, onun, bizim, sizin, onların zamirlerinden herhangi birini alıyorsa kelimenin aldığı ek iyelik ekidir.

Ben-**im** kardeş-**im**
İlgi eki İyelik eki

Biz-**im** kardeş-**imiz**
İlgi eki İyelik eki

Sen-**in** kardeş-**in**
İlgi eki İyelik eki

Siz-**in** kardeş-**iniz**
İlgi eki İyelik eki

On-**un** kardeş-**i**
İlgi eki İyelik eki

Onlar-**ın** kardeş-**leri**
İlgi eki İyelik eki

"Yayınevimizin kurucu ve asıl başkanı kitapların renkli basılması gerektiğini söyledi."

Bu cümlede ise **iyelik eki eksikliği** vardır. Bu hata **"kurucusu"** şeklinde düzeltilmelidir.

3- Sıfat tamlamalarında "-ler, -lar" ekinin gereksiz kullanılması anlatımı bozar.

Birçok seneler geçti, dönen yok seferinden. **(yanlış)**

Birçok sene geçti, dönen yok seferinden. **(doğru)**

4- Ortak tamlayanın ya da tamlananın uymaması anlatımı bozar.

Bu yıl fen ve askeri liseler kontenjanlarını artırdı. **(yanlış)**

Bu yıl fen liseleri ve askeri liseler kontenjanlarını artırdı. **(doğru)**

NOT: Öğenin, tamlayanın ya da tamlananın ortak kullanılabildiği durumlarda anlatım bozukluğu olmaz.

"Bu ülkenin gençleri milli ve manevi değerlere sahip çıkmalıdır. "

Bu cümlede görüldüğü gibi **"milli ve manevi"** tamlayanları değerler tamlananına bağlandığından ve bu tamlananı ortak kullanabildiğinden cümlede anlatım bozukluğu yoktur.

Aşağıdaki cümlelerde anlatım bozukluklarını bularak düzeltiniz.

1. Eczanemizde askeri ve emekli sandığı reçeteleri düzenlenir.
2. Bölgenin coğrafi ve iklim şartları açısından değerlendirilmesi gerekir.
3. Özel ve kamu çalışanlarının bu imkânlardan faydalanması şart.
4. Şehrimizde çeşitli kültürel ve sanat etkinlikleri gerçekleştirildi.
5. Çimenlerin, çiçeklerin açması doğayı birden capcanlı hale getirmişti.

CEVAPLAR

1. Eczanemizde askeri reçeteler ve emekli sandığı reçeteleri düzenlenir.
2. Bölgenin coğrafi şartlar ve iklim şartları açısından değerlendirilmesi gerekir.
3. Özel çalışanlar ve kamu çalışanlarının bu imkânlardan faydalanması şart.
4. Şehrimizde çeşitli kültürel etkinlikler ve sanat etkinlikleri gerçekleştirildi.
5. Çimenlerin yeşermesi, çiçeklerin açması doğayı birden capcanlı hale getirmişti.

7 TÜMLEÇ YA DA NESNENİN GEREKSİZ KULLANIMI

Bir cümlede herhangi bir tümlecin ya da nesnenin eksik kullanımı, nasıl anlatım bozukluğuna yol açıyorsa, bunların gereksiz kullanımı da anlatım bozukluğuna neden olur.

Bu şiiri okuyun, bunu defterinize yazın.

(Altı çizili sözcüğe gerek yoktur çünkü baştaki **“buşiiri”** nesnesi cümledeki yüklem için ortak kullanılmaktadır.)

NOT: Sıralı-bağlı, bileşik cümlelerde bir öge farklı söyleyişlerle yineleniyorsa öge fazlalığı vardır, bu durum anlatım bozukluğudur.

Dershanede buluştular ancak orada çok gürültü olduğu için çalışamadılar.

Birinci cümlede “dershanede” kelimesi yer tamlayıcısı durumundadır. İki cümle de bu tümleci ortak kullanabildiği için ikinci cümlede “orada” yer tamlayıcısının tekrar kullanılması hatadır. Ögenin eksik kullanılması gibi fazla kullanılması da anlatım bozukluğu sebebidir.

Öge fazlalığı anlamı etkilemez ancak cümlede akıcılığı ve yalınlığı engeller. Öge fazlalığı sınavlarda genellikle “Hangi sözcük çıkarıldığında cümlede anlam daralması olmaz?” biçiminde sorulmaktadır.

8 EK EYLEM EKSİKLİĞİ

Dilimizde **“idi, imiş, ise”** sözcüklerine ek eylem denir. Ek eylemin gerektiği yerde kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

O yıllarda ben on yaşında, annem ise otuz dört yaşındaydı.

(Virgülden önce “idim” ekeylemi getirilerek anlatım bozukluğu giderilebilir.)

9 ÇATI UYUMSUZLUĞU

Bileşik cümlelerde fiilimsi ile yüklem kişi bakımından uyuşmaması, birinin etken diğerinin edilgen olması anlatımı bozar.

Sabah erkenden yola çıkılıp güneş tepeye ulaştığında köye vardık. (çıkıp)

NOT: Devrik cümleler ve sanatlı söyleyişler anlatım bozukluğu sayılmaz.

2019 LGS

Birden çok yüklemli cümlelerde öznenin bütün yüklemlemlerle uyumlu olması gerekir. Aksi takdirde özne eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu meydana gelir.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamayı örnekle-yen bir anlatım bozukluğu vardır?

- A) Tarlaya tohumlar ekimde atılacak, ürün haziran-da toplanacak.
- B) Bu hastalığın tedavisi bulunmalı, insanlığa teh-dit olmaktan çıkarılmalı.
- C) Yazarın her kitabını okuyorum ve takdir ediyorum.
- D) Her akşam bizimle ilgilenir, yemek getirirdi.

Cevap B

2018 LGS

Eğer yere uzanmış, hareketsiz, sessiz bir geyik yavrusu görürseniz endişelenmeniz gereken bir durum yoktur çünkü mutlaka annesi yakınlarda olmalı.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için aşağıdaki değişikliklerden hangisi yapılmalıdır?

- A) “yakınlarda olmalı” sözü yerine “yakınlardadır” kelimesi getirilmeli.
- B) “endişelenmeniz” kelimesi yerine “endişe duy-manız” ifadesi getirilmeli.
- C) “sessiz” kelimesi cümleden atılmalı.
- D) “uzanmış” kelimesi yerine “yatmış” kelimesi getirilmeli.

Cevap A

ANLATIM BOZUKLUĞU - TEST 1

1. Bir cümlede kesinlik ve olasılık anlamı taşıyan kelimelerin veya eklerin birlikte kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

Aşağıdakilerden hangisinde bu bilgiyi örnekleyen anlatım bozukluğu yapılmamıştır?

- A) Eminim gönderdiğim paketi almış olmalısın.
B) Bu sözleri kesin Kadir söylemiş olsa gerek.
C) Onun bu sınavı kazanabileceğini pek sanmıyorum.
D) Her birinin muhakkak bir arkadaşı olabilir.

2. Aşağıdakilerden hangisinde deyimın yanlış kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

- A) Senin için bütün zorlukları gözden çıkardım.
B) Doktor çocuğu tepeden tırnağa muayene etti.
C) Yaptığı bütün hatalara göz yumman bence çok yanlış.
D) Babasının eve doğru geldiğini görünce etekleri tutuştu.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu yapılmıştır?

- A) Anlattığı hikâyeye dikkatimizi çektiğinden hepimiz kulak kabartıp onu dinledik.
B) Hiç kuşkusuz bu çocuklar gelecekte çok güzel yerlerde olacaktır.
C) Okulu bitirince doğduğu bu köyde öğretmen olarak çalışmaya başladı.
D) Onu çok uyardım, buna rağmen kararından vazgeçiremedim.

4. Bir cümlede gereksiz sözcük kullanmak veya anlamca birbirini kapsayan sözcüklerin kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu durumdan kaynaklı anlatım bozukluğu vardır?

- A) Bu kadar yolu her gün yaya yürüyerek tek başına geliyormuş
B) Çocuk çok iyi işittiğini, her sesi duyabildiğini söyledi.
C) Her şeyi işine geldiği biçimde yorumlamada üstüne yoktur.
D) Buradan bir an önce gitmek istediğini söyledi.

5. Gereksiz kelime veya ek kullanımı
Yanlış yerde kelime kullanımı
Mantık/Sıralama yanlışlığı

Yukarıda anlama dayalı anlatım bozukluklarından bazılarının nedenleri verilmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda verilen anlatım bozukluğu nedenlerinden herhangi birinin örneği değildir?

- A) Mehmet Fuat Köprülü ile ilk kez Ankara'da Türk Dili ve Kültürü etkinlikleri sırasında tanıştık ve iletişimimizi uzun yıllar koparmadık.
B) Herkes tarafından sevilen ve sayılan sanatçı 70 yıllık yaşantısında hiç kimseden olumsuz bir söz duymamıştı.
C) Şehrin ekonomik gelişimine önem veren Vali birkaç gün içinde yapımı tamamlanan fabrikayı hizmete açacak.
D) İnsanları kırmak şöyle dursun onlarla hiçbir zaman dövüşmezdi bile.

6. Kanada'da gerçekleştirilen ve spor tarihinin saygın organizasyonları arasında yer alan Dünya Kupası'nda oynanan maçlar sonunda İngiltere; Brezilya, Fransa ve Almanya'nın ardından üçüncü oldu.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sözcüğün Yanlış Yerde kullanımı
B) Mantık/Sıralama Yanlışlığı
C) Anlam Belirsizliği
D) Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanımı

7. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde anlam bakımından bir çelişki vardır?

- A) Yaş geliştikçe insan daha da olgunlaşmaya başlıyor.
B) Herkes, ekmek ücretlerinin yüksekliğinden şikâyetçi.
C) Kesinlikle bu dersimizde sen de sorularını sorabilirsin.
D) Çok dışarıda duran yemekler zamanla bozulduklar.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde mantık hatası yapılmıştır?

- A) Yaptığı bu diyetle bırak beş kiloyu on kilo bile veremez.
B) Takımının yenildiğini öğrenen başkanın etekleri zil çalıyordu.
C) Bu hafta sonu kesinlikle bizim takım maçı kazanabilir.
D) Bu iş yerine ancak gizli parolayla girilebilir.

ANLATIM BOZUKLUĞU - TEST 2

1. Bir cümlede etken ve edilgen çatılı fiiller bir arada kullanılamaz. Bu durum anlatım bozukluğuna sebep olur.
- Aşağıdakilerden hangisinde bu kurala uymaktan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu yapılmıştır?**
- A) Anlatılanların hepsine kulak vermişse de hiçbir şey anlaşılmamış.
B) Yapılan bu faaliyetler sonucunda şehrimiz tanıttıldı.
C) Bekleme salonundaki yaşlı ve ihtiyar adam fenalık geçirdi.
D) Bir kenara çekilmiş, arkadaşının kulağına bir şeyler fısıldıyordu.
2. “Yaramaz ninesinin yanına oturarak ağlamaya başladı.” cümlesindeki anlatım bozukluğunun benzeri aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?
- A) En korktuğu taşıt aracı uçaklar olmuştu.
B) Babaannem çok güzel patik dokurdu.
C) Artık bundan sonra konuşmalarına dikkat et.
D) Genç çobanla aniden tartışmaya başladı.
3. Cümle içerisinde tamlama kuran kelimeler içerisindeki tamlayan ve tamlanan eklerinin birbiriyle uyumlu ve eksiksiz şekilde kullanılması gerekmektedir. Aksi takdirde eklerin yanlış kullanımı veya ek eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu meydana gelir.
- Aşağıdakilerden hangisinde bu açıklamaya uygun bir anlatım bozukluğu vardır?**
- A) Hayat hikayesini ve gelecek planlarını dinleyince herkes ona güvendi, karşı çıkmadı.
B) Sorun, çevremizdekilerin bizi bu konuda iyi aydınlatmamış olduğundan kaynaklanıyor.
C) Bu sefer şeytanın ayağını kıracağız ve hasret kaldığımız galibiyet sevincini yaşayacağız.
D) Nitelikli çocuk edebiyatı kitaplarında ortak duygu olarak merhamet ve acımayı görürüz.
4. Birleşik ve birden çok yüklemli cümlelerde yüklem-lerin, yardımcı eylemlerin, filimsilerin ortak kullanılması anlatım bozukluğuna neden olabilir.
- Buna göre aşağıdakilerden hangisi açıklamadaki duruma örnek bir kullanımdır?**
- A) Öğrencileri içeriye tören başlamadan önce mi sonra mı alalım?
B) Son on beş gündür akşamları sadece ekmek ve çay içiyorum.
C) Ne zamandır bu güçlülere göğüs geriyorsun, nasıl başa çıkıyorsun?
D) Kimse sınav sonuçlarıyla ilgili konuşmuyordu ama çok merak ediyordu.
5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu yoktur?
- A) Kaptanın aklında tek soru vardı: “Karaya yaklaşıyor muyuz, uzaklaşıyor muyuz?”
B) Korkunç bir patlama sesinin duyulmasıyla yirmi bir kişi hemen dışarı koştu.
C) TBMM’de geçen ay kabul edilen yasadaki özel ve kamu kuruluşları yararlanabilecek.
D) “Evin arka bahçesindeki zararlı otlar yolunarak bir noktada toparlanmalı.” dedi annem.
6. Aşağıdakilerden hangisinde öge eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu yoktur?
- A) Satışlar bu hafta da artmazsa ben fabrikamdan, sen de işinden olursun.
B) Evden çıkar çıkmaz arkadaşını aradı ve her zaman gittikleri yerde buluştu.
C) Müdürün odası yeniden düzenlendi, ziyaretçileri kabul etmeye başladı.
D) Tahta evin önüne yığılmıştı, misafirler gördüklerini anlamlandırmakta zorlanıyordu.
7. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde yer tamlayıcısı eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?
- A) Ben çocuklarıma inanır ve çok severim.
B) Annesi kızına sıkı sıkı sarıldı ve kucakladı.
C) Bize her bayram gelir fakat komşulara gitmezdi.
D) İtilaf devletleri ülkeyi kuşattı ama giremedi.
8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nesne eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır?
- A) Sonbaharı çok az, kışı hiç sevmem.
B) Seninle gidecektik ancak bulamadık.
C) Seni seven ve değer veren arkadaşlar bul.
D) Beni hiç unutmadı, sürekli telefon etti.

ANLATIM BOZUKLUĞU - TEST 3

1. "Murat Öğretmen, öğrencilere bir saat ders anlattı ama kimse anlamadı." **cümlesindeki anlatım bozukluğunun sebebi nedir?**

- A) Gereksiz sözcük kullanımı
- B) Yer tamlayıcısı eksikliği
- C) Nesne eksikliği
- D) Tamlama hatası

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde herhangi bir anlatım bozukluğu yapılmamıştır?**

- A) Yıllar sonra lise arkadaşını görmüş ve yemek yemişlerdi.
- B) Öğretmenlerin sevgisini kazanmak için değer vermelisiniz.
- C) Kuşlar, kediler, köpekler içgüdüleriyle hareket ederler.
- D) Annesini çok severdi, her fırsatta ona hediyeler alırdı.

3. Bir cümlede bulunan fiilimsinin hem olumsuzun hem olumsuzun kullanılması gerekirken sadece birinin kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu durumdan kaynaklı bir anlatım bozukluğu vardır?

- A) Seni soran çocuk kısa boylu ama kilolu değildi.
- B) Ali de sen de doğru zamanda doğru yerde olmayı beceremiyorsun.
- C) Beni hiçbir zaman ciddiye almadılar, ben de onları.
- D) Bütün bu anlatılanların gereksiz ve doğru olmadığını düşünüyorum.

4. Bir sıfat tamlamasında çoğul ya da belgisiz anlamlı sıfattan sonra gelen isim çoğul eki alamaz. Çoğul eki alarak kullanılırsa anlatım bozukluğu oluşur.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi bu duruma örnek verilebilir?

- A) Hayatta birçok zorluklara katlanmış, hayatı hep mücadele etmekle geçmiş.
- B) Yaşadıklarının çoğunu ben de yaşadım, seni çok iyi anlıyorum.
- C) Her insan hata yapar, önemli olan insanın aynı hatalarından ders almasıdır.
- D) Bu anlatılanlara inanmamı beklemiyorsun herhalde?

5. Şehir içi ve dışı araç kullanımlarında trafik kurallarına dikkat edilirse kaza yapma olasılığınız düşer. Dolayısıyla bu dikkatinizle kendinize ve sevdiklerinizle güvenli bir ortam sağlarsınız.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerden hangisiyle giderilebilir?

- A) "Şehir içi ve dışı " ifadesi " şehir içi ve şehir dışı" şeklinde yazılmalıdır.
- B) "Olasılığınız" kelimesi yerine "ihtimaliniz" kelimesi getirilmelidir.
- C) "Kendinize ve sevdiklerinize" yerine onlara kelimesi getirilmelidir.
- D) "Dikkat edilirse" ifadesi yerine "dikkat ederse-niz" ifade getirilmelidir.

6. "Pandemi döneminde kitap okumaya az ya da hiç vakit ayırmayanlar kimlerdi?"

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun sebebi nedir?

- A) Yüklem eksikliği
- B) Yer tamlayıcısı eksikliği
- C) Zarf tümleci eksikliği
- D) Fiilimsi eksikliği

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde dolaylı tümleç eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?**

- A) Sağlık çalışanlarımızı teşvik edelim, destek olalım.
- B) Bizi görmeye geleceklerini biliyoruz ve bekliyoruz.
- C) Seni her zaman destekliyoruz, yalnız bırakmayız.
- D) Bu proje için herkes akıl veriyor fakat çalışmıyor.

ANLATIM BOZUKLUĞU - TEST 4

1. "Çarşıya giderken de dönerken de her zaman aynı yolu kullanırım." cümlesindeki anlatım bozukluğunun benzeri aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) Ailemi her zaman sevdim ve her konuda destekledim.
B) Enes Bey'i çok severim, çok iyi anlarız.
C) Çocukları çok ihmal etmeyin, sevginizi gösterin.
D) Küçük bebeğin karnı acıkmıştı ayrıca uykusuzdu.

2. "Kasadaki görevli bayan bir yandan para bir yandan da poşet açıyordu." cümlesindeki anlatım bozukluğu nasıl giderilebilir?

- A) "kasadaki" sözcüğü cümleden çıkarılarak
B) "paket" ve "para" sözcükleri yer değiştirilerek
C) "para" sözcüğünden sonra "alıyor" sözcüğü getirilerek
D) "da" bağlacı cümleden çıkarılarak

	Cümle	Anlatım Bozukluğu
I	Yüksek sesle bağıyor, etraftaki herkesi rahatsız ediyordu.	Gereksiz sözcük kullanımı
II	Kitaplarını özenle saklar, gözü gibi bakardı.	Yer tamlayıcısı eksikliği
III	Çocukların çoğu son dönemlerde duygusal ve kişilik sorunları yaşıyor.	Tamlama yanlışlığı
IV	Bu işle ilgili mutlaka doğru kararı verecek, eminim.	Anlamca çelişen sözlerin kullanılması

Bu tabloda numaralanmış cümlelerden hangisinde yer alan anlatım bozukluğunun nedeni yanlış verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu yoktur?

- A) Aşırı televizyon izlemek insana bir şey katmaz, aptallaştırır.
B) Bu yaşa gelmiş, karşısındaki kişiyi dinlemesini bilmiyor.
C) Arkadaşlarımı uzun zamandır görmedim, sohbet etmeyi özledim.
D) Söylediklerimi aklından çıkarma lütfen, arada bir hatırla.

6. I. Bazı akşamlar dayımlar bize, bazı akşamlar ise biz onlara gideriz.
II. Pazar günü komşularının düğününde kuru pasta ve meyve suyu içtiler.
III. Az kalsın çocuk yangın merdiveninden aşağı düşecekti neredeyse.
IV. Zil çalınca arkadaşlarım kendi sınıflarına, biz kendi sınıfımıza gittik.

Numaralı cümlelerden hangisinde farklı türde bir anlatım bozukluğu yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

5. Türkçe dönem sonu proje ödevi konuları kısa sürede hazırlanıp okul girişindeki Türkçe panosuna asacağım.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu ile aynı sebepten kaynaklanan anlatım bozukluğu aşağıdakilerden hangisinde vardır?

- A) Avrupa Birliği ülkeleri, geri kalmış bazı Afrika ülkelerine teknik bilgi yardımında bulunuyorlar.
B) Ünlü yazar tarihe tanıklık eden romanlarında aşktan sıkça bahsetmişti fakat ömründe hiç yaşamamıştı.
C) Realizmin etkisiyle günlük yaşamın her detayına olabildiğince bağlı kalmış, gözleme büyük hassasiyet gösterilmişti.
D) Okula kabul edildiğini öğrenince hiç vakit kaybetmeden kardeşlerini aradı ve buluşup sevincini paylaştı.

7. Sivas Valiliği, açık hava tiyatrosu etkinliği gerçekleştirdi, ilk kez düzenlenen organizasyona katılım rekor düzeyde oldu.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yanlış anlamda kelime kullanımı
B) Mantık hatası
C) Yanlış yerde kelime kullanımı
D) Anlam belirsizliği

CEVAPLAR

	TEST-1	TEST-2	TEST-3	TEST-4
1-	C	A	C	C
2-	A	D	D	C
3-	A	B	D	D
4-	A	B	A	D
5-	B	D	D	C
6-	B	D	D	C
7-	C	D	A	B
8-	A	B		